

Del I

Twisten reiser flere ulike problemstillinger og drøftes i den rekkefølgen oppgaven reiser dem.

Utgangspunktet om hvordan traktater skal tolkes følger av Wienkonvensjonen om traktatretten. Traktater skal tolkes i samsvar med en naturlig språklig forståelse, jf. art. 31.

Den første rettslige problemstillingen er om Norge har brutt sine plikter som gir grunnlag for statsansvar. Det rettslige grunnlaget er folkerettslig sedvanerett om vilkårene for statsansvar, gjenspeilet i Draft Articles (DA).

Det er bred enighet om at DA gjenspeiler folkerettslig sedvane som er en folkerettskilde, jf. ICJ statuttene art. 38 nr. 1 b). DA art. 1, jf. art. 2 fremhever vilkårene for statsansvar. Det må foreligge tre kumulative vilkår.

Den første vilkåret er at det må foreligge "breach" på folkeretten, jf. DA art. 2 b), jf. Kap. III. En naturlig språklig forståelse peker dit hen at det må foreligge et brudd på internasjonale regler. Staten hefter offentlig for brudd. I dette tilfellet har Sion anført at Norge har brutt sine plikter etter Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem. Faktum vektlegger at det er snakk om en ambassade og personale som blir utsatt for et angrep.

Wien-konvensjonen handler om diplomatisk immunitet. Det er på det rene at ambassaden og personale som ble angrepet omfattes av traktatens rekkevidde etter art. 1 bokstav c) og i). Art. 22 slår fast at ambassaden er "inviolable". En ordlyds forståelse tilsier at ambassaden er underlagt immunitet hos mottakerstaten. Personale er også underlagt samme immunitet, jf. art. 29. Imidlertid skal også mottakerstaten "treat him with due respect".

I dette tilfellet ble ambassadebygningen, ambassadens personell og to diplomater utsatt for brostein kastning. Etter traktaten vil de være "ukrenkelige" og skal ikke utsettes for vold på norsk territorium. Norge har folkerettslig plikt til å behandle dem med respekt, jf. art. 29. Det er ikke tilfellet her, hvor Norge lar demonstranter kaste brostein og krenke suvereniteten til Sion og deres representanter. Det er følgelig et brudd på folkeretten at Norge ikke gjør noe for å sikre bygningen og menneskene.

Delkonklusjon: Vilkåret er oppfylt.

Den andre vilkåret er "attributable" til en stat, jf. DA art. 2 a), jf. Kap. II. En ordlyds forståelse sikter mot at staten må kunne hefte for bruddet. DA art. 2 fastslår at unnlater fra statsmyndigheter omfattes av ansvaret.

DA art. 4 viser at "conduct" av en stats organ skal være det samme som en "act of that state". En naturlig forståelse av ordlyden viser at staten hefter objektivt for handlinger som statsorganene utfører i kraft av utøvende myndighet.

I nærliggende faktum er det politiet som er en del av den utøvende myndigheten som unnlater å gjøre noe. Politiledelsen i Oslo visste at demonstrasjoner kunne utarte seg til å bli av voldelig karakter. Her valgte de å sende to politibetjenter. Her burde politiet ha sendt flere betjenter, ettersom det er av såpass alvorlig karakter.

I tillegg til å sende for få folk, valgte heller ikke de sendte betjentene å gripe inn for å forhindre kastningen av brostein. Politiet aktivt unnlater å stoppe hæverket på ambassaden og volden mot representantene. Politiet står ansvarlig for bruddet og unnlatelsen. Handlingene til politiet kan naturligvis påheftes den norske stat.

Delkonklusjon: Vilkåret er oppfylt.

Det tredje vilkåret er at det ikke foreligger noen ansvarsfrihetsgrunner, jf. Kap. V. Faktum gir ingen holdepunkter på at det foreligger noen frihetsgrunner. Norge må i tillegg påberope seg dette, noe som ikke er tilfellet.

Delkonklusjon: Vilkåret er oppfylt.

Konklusjon: Norge har brutt folkeretten og er ansvarlig etter statsansvaret.

Den andre rettslige problemstillingen er om Sion er forpliktet til å betale erstatning til Norge. Det rettslige grunnlaget er DA art. 36.

Det første spørsmålet er om vilkårene for statsansvar er oppfylt, jf. DA art 1, jf. art. 2.

Den første vilkåret er at det må foreligge en "breach" på folkeretten, jf. DA art. 2 b), jf. Kap. III. I dette tilfellet er det Gilead som krenker suvereniteten til Norge ved å bombe utenriksbygningen. Gruppen ble oppfordret til å destabilisere stater som mente Persidia skulle bli medlem av FN. Det følger av Friendly-Relations erklæringen og FN-paktens art. 2 (7) ingen stater ikke skal intervenere i andre staters "indre anliggender". Her krenker Gilead suvereniteten ved å detonere en bombe.

Delkonklusjon: Vilkåret er oppfylt.

Det andre vilkåret er om det ikke foreligger noen ansvarsfrihetsgrunner. Faktum legger ikke opp til dette. Det er ingen holdepunkter på at Sion påberoper seg dette. De prøver imidlertid ved å si dette ved at de ikke kan hefte for handlinger begått av andre. Det er likevel ikke en klar grunn etter Kap. V.

Delkonklusjon: Vilkåret er oppfylt.

Spørsmålet blir derfor om angrepet er "attributable" til staten Sion etter DA art. 2 a), jf. Kap. II.

DA art. 8 slår fast at "the conduct of a (...) group of persons" kan bli ansett som en handlingen av en stat, om de "in fact" handler på "instructions", "directions" eller "control" fra staten. En naturlig språklig forståelse viser til at det er snakk om en tilknytning, men også en kontroll over gruppen av personer.

I dette tilfellet er det snakk om etterretningsgruppen fra Gilead. Sion har i den forbindelse oppfordret dem å destabilisere stater i flere år. Det er tilsynelatende en instruksjon om å gjøre dette. Derimot er det ikke en klar instruksjon, ettersom den ikke uttrykkelig viser til at det er Norge som skal bli målet for angrepet. Den snakker generelt om stater som mente Parsidia skulle bli medlem av FN.

ICJ har i Nicaragua v. Uniteds States-saken vist til at operasjonen som var utført av en opprørsgruppen alene, ikke anses som instruksjoner. Her har Gilead utført handlingen alene, men Sion har overlevert komponenter for å bygge bomben. Det er en form for direktiv om hvordan bomben skal bygges.

Sion har på sin side også delvis deltatt i handlingen, ettersom de valgte å la etterretningsagentene bo i den Sionske ambassaden under oppholdet i Norge. Det viser til at Sion har en viss kontroll over hva Gilead gjorde i Norge.

Derimot hadde de nok neppe "overall controll" over gruppen som fremhevet i Nicaragua-saken.

ICJ slo videre fast i Nicaragua-saken at det må være snakk om en faktisk "autonomi" over gruppen. Sion har ingen klar autonomi over gruppen, særlig ettersom de handler på egen fri vilje. Sions ambassadør visste heller ikke hva målet var og nøyaktig når aksjonen ville finne sted. Det taler for at etterretningsgruppen handlet på egen fri vilje. Sion kan dermed ikke klandres for handlingene til Gilead.

Likevel peker ordlyden "directions" mot at Sion skal til en hvis grad influerte hvordan Gilead handlet. Sion har i denne forbindelse produsert sprengstoffet, overlevert komponentene til å gjøre bomben ferdig, og gitt agentene et sted å bo. Det fremhever at Sion har en relativt sterkt styring over Gilead sine handlinger. De ville sannsynligvis ikke hatt tilgang til dette, dersom Sion ikke aktivt hadde veiledet dem til ambassaden og gitt dem midlene til utføringen. Gruppen er derfor under "directions" av Sion.

Delkonklusjon: Vilkårene for statsansvar er oppfylt.

Det andre spørsmålet er om Sion må betale erstatning til Norge for skadene.

DA art. 36 slår fast at det skal ytes erstatning for "damage caused". En ordlyds forståelse viser til at stater som begår folkerettsbrudd må yte erstatning for skader påført en annen stat. Folkerettslig sedvanerett har gitt uttrykk for at betingelseslæren skal anvendes. Her er det snakk om en bombe på utenriksdepartementet som utgjør store materielle skader. Hadde ikke agentene kastet bomben på bygningen, ville ikke de materielle skadene ha skjedd. Det er snakk om en faktisk årsakssammenheng mellom skaden og det økonomiske tapet påført den norske stat.

Konklusjon: Sion plikter å betale Norge erstatning for skadene.

Den tredje rettslige problemstillingen er om Statsminister Ås skulle drøftet temaet i Kongen i statsråd. Det rettslige grunnlaget er Grunnlovens § 28.

Grl. § 28 viser til at "saker av viktighet" skal drøftes av "Kongen i statsråd". En naturlig språklig forståelse tilsier at det er snakk om saker som ikke er av bagatellmessig art. Grl. § 28 er videre av lavere terskel enn § 26 som oppstiller kravet om "særlig stor viktighet". Det skal derfor mindre til for at saker skal drøftes i statsråd.

Formålet er at Regjeringen som et kollegialt organ skal stilles seg bak beslutningene. Dersom noen har protester skal dette også vises i protokollene som sendes til Stortinget, jf. Grl. § 75 f). Dette er for å føre kontroll over Regjeringen og hvem som vil kunne stilles til mulig parlamentarisk ansvar.

Faktum vektlegger at det er en snakk om en diplomatisk krise mellom Norge på den ene siden og Sion og Gilead på den andre. Det viser til et anspent forhold på den diplomatiske siden. Det at statsministeren ønsker å øke oppslutningen sin er naturlig, men må ikke skje på bekostningen av viktige spørsmål vedrørende utenriksstyret.

Statsminister Ås ønsket å fordømme angrepet og erklære ambassadørene fra Sion og Gilead uønsket i Norge. Dette ville anspent forholdet ytterligere, og dette var noe ikke Stortinget ønsket. Dette vil være en stor beslutning for Norge sin del, særlig utenrikspolitisk. Det er også flere innad i regjeringen som vil ha et ulikt syn på dette.

Ås ville også oppfordre alle NATO-allierte til å bryte sine diplomatiske forbindelser med Sion og Gilead. Dette er en sterkt

oppfordring til de andre statene. Oppfordringen vil klart sette forholdet med USA på prøve, som har langvarig avtaler med Sion. Kirkerud hadde også vist til at å bryte diplomatiske forbindelser var et tema som flere i regjeringen hadde bekymringer rundt. Det er snakk om et brennbart politisk spørsmål.

Stortinget hadde i tillegg gitt et anmodningsvedtak til regjeringen om å bedre forholdet til Sion. Regjeringen i dette tilfellet valgte å gjøre motsatt. De valgte å forverre forholdet til Sion som kan ha store konsekvenser for Norge. Stortinget reagerte kraftig på handlemåten, og viser at Stortinget var klart uenig med beslutningen som ble tatt av Ås. Her burde han rådført seg i statsrådet og spurt om meningen til flere i regjeringen. Det er klart at både Stortinget og Regjeringen hadde meninger om dette.

Saker vedrørende kritikk av en stat er et viktig og sensitivt tema innen politikken. Ved å offentlig gå ut å kritisere en stat åpner man opp store politiske og utenrikspolitiske spørsmål. En helhetsvurdering av situasjonen, viser til at det ikke er snakk om et bagatellmessig spørsmål, og burde vært gjenstand for drøftelse med resten av regjeringsmedlemmene.

Konklusjon: Beslutningen burde vært tatt av Kongen i statsråd, og Ås har dermed opptrådt i strid med Grunnloven.

Den fjerde rettslige problemstillingen er om manglende etterlevelse gir grunnlag for en riksrettstiltale mot statsministeren. Det rettslige grunnlaget er Grunnlovens § 86.

Vedtaket viser at Stortinget "oppfordrer" regjeringen til å sette til verk tiltak for å bedre forholdet til Sion. Ordlyden i plenarvedtaket viser til at det er snakk om et anmodningsvedtak. Det følger av statspraksis at et slikt vedtak ikke er rettslig bindende, og dermed ikke utgjør en rettslig plikt om det ikke etterkommes, jf. Innst. 143 S (2021-2022). Dette støttes opp av Harbergutvaget, jf. Dok. nr. 21 (2021-2022). De uttrykker at et anmodningsvedtak ikke medfører et rettslig ansvar.

Slike vedtak blir brukt i den forbindelse at Stortinget ønsker å instruere Regjeringen om hva Stortinget ønsker. Her ønsker de at mindretallsregjeringen skal sette i verk tiltak for å bedre forholdet til Sion. Gjennomslagskraften til et slikt vedtak er større ved mindretallsregjeringen, som i dette tilfellet. Det er derfor nærliggende å tro at regjeringen burde fulgt opp et slikt plenarvedtak. De er likevel ikke rettslig forpliktet til å gjøre dette. Det kan derimot hevdes at det er en politisk plikt til å følge det opp, ettersom Stortinget er det folkevalgte organ, jf. Grl. § 49.

Ettersom det ikke er en rettslig plikt til å følge et anmodningsvedtak, kan ikke statsministeren eller regjeringen stilles for riksrett. Riksretten kan bare skje ved brudd på "konstitusjonelle plikter", jf. Grl. § 86. De kan imidlertid bli ansvarlig etter det parlamentariske ansvaret, hvor det kan stilles mistillits til statsminister ÅS.

Konklusjon: Manglende etterlevelse gir ikke grunnlag for riksrettstiltale.

Del II

Den første rettslige problemstillingen er om Politiet har brutt vernet om arrestfriheten. Det rettslige grunnlaget er Grunnlovens § 66 første punktum.

Grl. § 66 første pkt fastslår hovedreglen om at "representantene" på sin "reise til" Stortinget nyter frihet fra personlig heftelse. En naturlig språklig forståelse viser til at stortingsrepresentanter har et vern mot personlig arrest og pågripelse, jf. Dok. nr. 19 (2021-2022).

Faktum viser til at Marna Mandt var en "representant" for partiet KV. Det er klart at hun er representant ved Stortinget og omfattes av vernet i § 66, jf. § 49.

Spørsmålet er følgelig om hun var på "reise til" Stortinget.

Politiet mente at hun ikke kunne påberope seg arrestfrihet, ettersom hun ikke befant seg på Stortinget denne helgen. Ordlyden viser til at det er snakk om å "reise til". Det vil dermed være alt transport til og fra Stortinget, fly faller naturligvis under denne sammenhengen, ettersom hun bodde i Trondheim.

Faktum fremhever at Stortinget skulle debattere Norges forhold til Sion på mandag. Hun hadde planlagt at hun skulle ta flyet som gikk på søndag. Hun hadde også ankommet flyplass når hun ble pågrepet. Det er på det rene at hun var på vei til Stortinget for behandlingen på mandagen. Faktum fremhever at hun verken rakk flyet eller stortingsbehandlingen.

Politiet mente videre at det var av liten betydning for stortingsvedtaket om hun var til stede, ettersom det var et overveldende flertall for vedtaket. Det er av ingen betydning om hva hun ville stemt, enten for eller imot. Hun er likevel forpliktet til å møte opp til Stortingets behandling, og i dette tilfellet blir hun stoppet og får ikke deltatt.

Delkonklusjon: Hun er omfattet av vernet og kan ikke bli arrestert.

Spørsmålet videre er om unntaket kommer til anvendelse, jf. § 66 første punktum.

Unntaket uttrykkes av ordlyden "med mindre de gripes i offentlige forbrytelser". Det tilsier at Marna må bli tatt på fersk gjerning av politiet. Det er neppe tilfellet her, ettersom handlingene skjedde kvelden i forveien. Politiet har ikke tatt Marna i å slå noen på et offentlig sted.

Det er likevel flere gjester som var vitne til situasjonen. Det viser til at hun i offentligheten har "slått til flere personer" og dermed blitt tatt på fersk gjerning. Disse hadde også tipset politiet som gjorde at hun ble pågrepet på Værnes flyplass søndag kveld. Politiet handlet på tipsene fra vitnen som var tilstede på baren. Det kunne likevel ikke bevises at hun hadde gjort det, ettersom det ikke var mulighet til å tiltale henne for legemskrenkelser.

Konklusjon: Politiet har brutt vernet mot arrestfrihet.

Den andre rettslige problemstillingen er om ytringen omfattes av den utvidende ytringsfrihet. Det rettslige grunnlaget er Grunnlovens § 66 annet punktum.

Grl. § 66 annet punktum viser til at representantene nyter utvidet ytringsfrihet i "Stortingets forsamlinger". Ordlyden omfatter Stortinget og komiteene sådan, jf. "der". Formålet med bestemmelsen er å sikre demokratiet og at man i forsamlingene skal kunne ytre seg fritt.

Her det klart at Marna er representant, jf. ovenfor. Det må derfor ses på hvor handlingene ble ytret og om de omfattes vernet.

Faktum viser til at hun hadde vært beruset på en bar, hvor hun hadde hetset flere av gjestene om at de var "åpenlyst

transseksuelle". Det er klart at dette er en ytring som kan forstås krenkende. Selv om ytringer i utgangspunktet er vernet så har handlingen skjedd utenfor "Stortingets forsamling". Ytringene er derfor ikke omfattet av det utvidende ytringsvernet.

Konklusjon: Ytringen er ikke omfattet av § 66 annet pkt og politiet har ikke brutt Grunnloven.

Del III

1 Innledning

Menneskerettigheter kan grovt deles inn i tre forskjellige grupper. Ene gruppen er rettigheter som ikke kan begrenses, jf. EMK art. 3. Den andre gruppen er EMK inneholder klart definerte grenser, jf. EMK art. 2. Den siste er rettigheter som i henhold kan gjøres inngrep hvis det er foreskrevet i lov, nødvendig i et demokratisk samfunn, jf. EMK art. 8-11. Det er denne gruppen som relevant for oppgaven. Formålet bak de klare vilkårene er for å gi adgang til inngrep hvis det trengs, men også sikre borgeren mot inngrep fra staten.

2 Inngangsvilkåret - inngrep

Det første som må klargjøres er det om faktisk foreligger et inngrep. *EMD Macaté v. Lithuania* slo fast at handlinger som utgjør en "formregel, vilkår, innskrenkning eller straff" blant annet omfattes av begrepet "inngrep". Ikke alle handlinger og tiltak vil være ansett som "inngrep", det varierer i styrkegrad og inngrepets art. For at vilkårene skal drøftes må det være et inngrep av en større art, enn ved mindre art som ikke pålegger store endringer. F.eks. betydelige innskrenkninger i ytringsfriheten.

3 Vilårene for inngrep

3.1 Lovkravet

Ordlyden legger opp lovkravet med følgende ordlyd, jf. "foreskrevet ved lov". Dette viser at inngrep må ha hjemmel i lov. F.eks. for å sende Muhammed hjem, må det være hjemlet i utlendingsloven. EMD har videre i sin praksis satt opp to underkrav som viser at loven må være "tilgjengelig" og klart "presisert", jf. *EMD Sunday Times v. UK*.

Tilgjengelighetskravet viser til at loven skal være tilgjengelig for allmennheten i samfunnet. Det skal særlig legges vekt på hensynet til forutberegnelighet. Borgeren skal kunne sette seg inn i det lovverket som kan bli brukt ved inngrep. Presisjonskravet viser til at lovet skal være tilstrekkelig presisert. *EMD Sanchez v. France* viste til at "graden av presisjon i nasjonal lovgivning avhenger i stor grad av lovens innhold og området loven skal regulere, og hvem loven gjelder". F.eks. vil strafferettens område ha et større krav til tilgjengelighet og presisjon enn andre lover.

Det følger av *EMD Huvig v. France* at vidtgående delegasjon skal følge tilgjengelighet- og presisjonskravet. En forskrift gitt av Helsedirektoratet skal være klart og tilgjengelig ovenfor andre borgere. Dersom forskriften bærer preg av vaghet og dårlig tilgjengelighet, vil ikke lovkravet være oppfylt. *Huvig-dommen* viste til at hjemmel i delegasjonsvedtak vil i stor grad medføre krenkelse, dersom det gjøres inngrep på grunnlag av den.

3.2 Formålskravet

Formålskravet fremkommer av ordlyden "hensyn til". EMK art. 8-11 har en oppramsing av ulike formål som kan anvendes av statene og domstolen. F.eks. "nasjonal sikkerhet" og "forebygge uorden og kriminalitet". Hver enkel artikkel er uttømmende etter *EMD S.A.S.* Formålene er knyttet opp mot artikkelen og det må derfor anvendes ulikt. F.eks. vil art. 8 om retten til privatliv vektlegge andre legitime formål enn art. 10 og art. 11.

3.3 Forholdsmessighetskravet

Dette kravet åpner opp for en full forholdsmessighetsvurdering som vektlegger om det er "nødvendig" i et "demokratisk samfunn". Ordet "nødvendig" må tolkes dit hen at det er snakk om et "tvingende samfunnsmessig behov", jf. *Sunday Times*. Videre uttrykte EMD at statene har en viss skjønnsmargin ved avgjørelsen om dette foreligger.

Det skal avveies forholdet til det legitime mål inngrepet søkte å nå, og grunnene for inngrepet for å legitimere inngrepet. Det må vektlegges om det var "relevant og tilstrekkelig". Hva som er relevant vil variere i hvilken artikkel det er snakk om. Et lempeligere tiltak etter EMK art. 10 vil ikke nødvendigvis være lettere etter EMK art. 8.

Vurderingen om forholdsmessighetskravet vil være forskjellig når det kommer til de ulike artiklene, jf. art. 8-11. Dette er fordi de omfatter forskjellige menneskerettigheter som alle har ulik avveining. De har likevel til felles om at alle må drøftes i lys av om det er "nødvendig i et demokratisk samfunn" som åpner opp for en bred vurdering. Sentrale vurderingsmomenter er om det foreligger lempeligere tiltak, eller om det er tilstrekkelige og relevante tiltak, jf. *Sunday Times*.

For eksempel etter EMK art. 10 skal formålet om å "beskytte andres omdømme" veies opp mot "krenkende ytringer". Her må det vektlegges om person As omdømme vil bli ødelagt av ytringene, og om person B sine ytringer er lovlig etter hovedregelen. Slike inngrep må være "nødvendige i et demokratisk samfunn", jf. *EMD Biancardi v. Italy*. Dersom det ikke kan anses som nødvendig vil det neppe være forholdsmessig.